

Sprawa C-346/23**Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości****Data wpływu:**

1 czerwca 2023 r.

Sąd odsyłający:

Tribunal Supremo (Hiszpania)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

17 maja 2023 r.

Strona pozwana w postępowaniu głównym/strona wnosząca skargę kasacyjną:

Banco Santander S.A., następca prawny Banco Banif S.A.

Strona skarżąca w postępowaniu głównym/druga strona postępowania kasacyjnego:

Asociación de Consumidores y Usuarios de Servicios Generales-Auge, w imieniu swoich członków: Andrea i Alberto

Przedmiot postępowania głównego

Swoboda przedsiębiorczości – Swoboda świadczenia usług – Rynki instrumentów finansowych – Dyrektywa 2004/39/CE – Prawo do wniesienia odwołania – Legitymacja procesowa stowarzyszeń konsumentów – Transakcje, których nie można uznać za będące w powszechnym, zwykłym i ogólnym użytku lub konsumpcji

Nadzwyczajny środek zaskarżenia z powodu naruszenia przepisów postępowania oraz skarga kasacyjna wniesione do Tribunal Supremo (sądu najwyższego) od wyroku Audiencia Provincial (sądu drugiej instancji) w Grenadzie oddalającego odwołanie wniesione przez Banco Banif, S.A. (obecnie Banco Santander, S.A.) od wyroku wydanego w pierwszej instancji, częściowo uwzględniającego roszczenia Asociación de Consumores y Usuarios de Servicios General Auge (stowarzyszenia konsumentów i użytkowników usług powszechnych, zwanego

dalej „Auge”) w imieniu członków tego stowarzyszenia, pana Alberto i pani Andrei, w sporze dotyczącym stwierdzenia nieważności z powodu błędu oświadczenia woli przy zawieraniu kilku umów zakupu produktów finansowych.

Przedmiot i podstawa prawna wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w sprawie wykładni – Artykuł 267 TFUE

Pytanie prejudycjalne

Zakładając, że stowarzyszenia konsumentów mają legitymację procesową do reprezentowania przed sądem inwestorów/konsumentów powołujących się na naruszenie obowiązków przez spółkę świadczącą usługi inwestycyjne w zakresie wprowadzania do obrotu złożonych produktów finansowych, czy legitymacja ta może wyjątkowo zostać ograniczona przez sądy krajowe w przypadku, gdy w kontekście indywidualnego roszczenia zaangażowani są inwestorzy o wysokich zdolnościach finansowych, którzy dokonują transakcji, których nie można uznać za zwykłe i powszechne, a także którzy wnoszą powództwo za pośrednictwem stowarzyszenia konsumentów, w wyniku czego mogą skorzystać z ewentualnego zwolnienia z kosztów sądowych w bardzo dużych postępowaniach sądowych, unikając opłat sądowych i ponoszenia kosztów strony przeciwnej w przypadku bezpodstawnych lub nawet lekkomyślnych roszczeń?

Powołane przepisy prawa Unii

Dyrektywa 2004/39/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych (MiFID I), art. 52 ust. 2 (Prawo do wniesienia odwołania).

Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 2 kwietnia 2020 r., Reliantco Investments i Reliantco Investments Limassol Sucursala București, C-184/15 i C-500/15, EU:C:2020:264.

Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z 20 września 2018 r., EOS KSI Slovensko, C-448/17, EU:C:2018:745, pkt 35 i 36.

Powołane przepisy prawa krajowego

Artykuł 8 ust. 1 lit. e) Real Decreto Legislativo 1/2007, de 16 de noviembre, por el que se aprueba el Texto Refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (królewskiego dekretu ustawodawczego nr 1/2007 z dnia 16 listopada zatwierdzającego tekst jednolity ogólnej ustawy o ochronie konsumentów i użytkowników oraz inne ustawy

uzupełniające) stanowi, że podstawowe prawa konsumentów i użytkowników obejmują w szczególności reprezentowanie ich interesów za pośrednictwem prawnie ustanowionych stowarzyszeń, grup, federacji lub konfederacji konsumentów i użytkowników.

Artykuł 11 ust. 1 Ley de Enjuiciamiento Civil (kodeksu postępowania cywilnego, LEC) stanowi, że bez uszczerbku dla indywidualnej legitymacji czynnej poszkodowanych osób stowarzyszenia konsumentów utworzone zgodnie z prawem posiadają legitymację czynną w celu obrony przed sądem praw i interesów swoich członków oraz stowarzyszenia, a także ogólnych interesów konsumentów.

Na mocy postanowienia dodatkowego 2a Ley 1/1996, de 10 de enero, de asistencia jurídica gratuita (ustawy 1/1996 z dnia 10 stycznia o pomocy prawnej), stowarzyszenia konsumentów są uprawnione do pomocy prawnej, gdy wniesione powództwa „odnoszą się bezpośrednio do produktów lub usług powszechnego, zwykłego i ogólnego użytku lub konsumpcji”.

Zgodnie z art. 36 ust. 2 ustawy 1/1996 oznacza to, że jeśli stowarzyszenie przegra sprawę, nie musi płacić kosztów stronie przeciwnej bez względu na to, jak wysoka jest wartość przedmiotu sporu, ani nie pokryją ich poszczególni członkowie, których stowarzyszenie reprezentuje w sprawie.

Real Decreto 1507/2000 (dekret królewski 1507/2000) z dnia 1 września 2000 r., który ustanawia katalog produktów lub usług powszechnego, zwykłego i ogólnego użytku, obejmuje ogólnie usługi bankowe i finansowe (załącznik I, lit. c), pkt 13).

Zarówno art. 11 ust. 2 Ley Orgánica del Poder Judicial (ustawy zasadniczej o władzy sądowniczej), jak i art. 247 ust. 2 Ley de Enjuiciamiento Civil (kodeksu postępowania cywilnego) stanowią, że sądy i trybunały w drodze orzeczenia z uzasadnieniem odrzucają wnioski, żądania dotyczące kwestii wypadkowych i zarzuty, które są podnoszone z oczywistym naruszeniem prawa, lub powodują obejście ustawy lub przepisów proceduralnych.

Zwięzłe przedstawienie stanu faktycznego i postępowania głównego

- 1 W okresie od maja 2007 r. do marca 2009 r. pan Alberto i pani Andrea złożyli w Banco Banif S.A. (obecnie Banco Santander S.A.) pięć zleceń zakupu produktów finansowych (pięć obligacji wyemitowanych w szczególności przez KBC, Lehman Brothers, PNP Parisbas i Abbey) na kwoty od 150 000 EUR do 300 000 EUR i na łączną kwotę 900 000 EUR.
- 2 Wszystkie transakcje zostały przeprowadzone zgodnie z Dyrektywą 2004/39/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych (MiFID I).

- 3 Asociación de Consumidores y Usuarios de Servicios Generales (stowarzyszenie konsumentów i użytkowników usług powszechnych, zwane dalej „Auge”), w imieniu swoich członków, pana Alberto i pani Andrei, wniosło pozew przeciwko bankowi, domagając się stwierdzenia nieważności z powodu błędu oświadczenia woli umów zakupu produktów finansowych, o których mowa powyżej, a także zwrotu inwestorom kwoty 481 634,14 EUR, powiększonej o prowizje, koszty i odsetki. Roszczenie to zostało uwzględnione w odniesieniu do zleceń zakupu z 2007 i 2008 roku, a oddalone w odniesieniu do zlecenia z 2010 roku. W związku z tym podmiot świadczący usługi inwestycyjne został zobowiązany do zwrotu powodom kwoty 462 515,74 EUR wraz z odsetkami ustawowymi od dnia poszczególnych unieważnionych inwestycji.
- 4 Odwołanie złożone przez stronę pozwaną zostało odrzucone przez Audiencia Provincial (sąd drugiej instancji) w Granadzie, który utrzymał w mocy wyrok pierwszej instancji, uznając, że pozwany podmiot nie wziął pod uwagę profilu inwestycyjnego klientów i nie zaoferował im przed zawarciem umowy jasnych i pełnych informacji na temat ryzyka związanego z produktami, na które się umawiali.
- 5 Pozwany bank wniósł nadzwyczajny środek zaskarżenia z powodu naruszenia przepisów postępowania oraz skargę kasacyjną od wyroku Audiencia Provincia (sądu drugiej instancji), które zostały przyjęte do rozpoznania.

Zasadnicze argumenty stron w postępowaniu głównym

- 6 Strona wnosząca skargę kasacyjną twierdzi, że Auge nie ma legitymacji czynnej do wniesienia pozwu w imieniu swoich członków, ponieważ produkty objęte umową nie są w powszechnym i ogólnym użyciu, a wręcz przeciwnie, są spekulacyjnymi produktami finansowymi o wysokiej wartości ekonomicznej, które wykraczają poza zwykłe produkty konsumenckie.
- 7 Dodaje, że nie było potrzeby składania wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, ponieważ legitymacja procesowa stowarzyszeń konsumentów jest kwestią prawa krajowego, do którego odnosi się prawo Unii.
- 8 Auge, druga strona postępowania kasacyjnego, argumentowała, że uznała za właściwy wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w sprawie pozbawienia konsumenta finansowego statusu takiego konsumenta ze względu na wysoką kwotę i złożoność jego inwestycji, a tym samym prawa do prowadzenia sporu przeciwko instytucji bankowej za pośrednictwem stowarzyszenia konsumentów.

Zwięzłe uzasadnienie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

- 9 Tribunal Supremo (sąd najwyższy) podkreśla, że kontrowersyjne i istotne dla rozstrzygnięcia w postępowaniu kasacyjnym jest orzeczenie w przedmiocie

legitymacji czynnej stowarzyszenia Auge do występowania przed sądem w imieniu wskazanych w skardze inwestorów, którzy są jego członkami, wnosząc powództwa dotyczące przestrzegania obowiązków doradczych instytucji świadczących usługi inwestycyjne wynikających z MiFID I.

- 10 Ogólnie rzecz biorąc, Tribunal Supremo (sąd najwyższy) przyjął, że stowarzyszenia konsumentów mają legitymację czynną do obrony swoich członków w sprawach wynikających z przepisów MiFID I, w tym w sporach sądowych, w których Auge było stroną.
- 11 W dwóch konkretnych wyrokach Tribunal Supremo (sąd najwyższy) stwierdził jednak, że Auge, jako stowarzyszenie konsumentów, nie ma legitymacji czynnej do obrony indywidualnych interesów konsumentów w odniesieniu do inwestycji w spekulacyjne produkty finansowe o wysokiej wartości ekonomicznej, ponieważ uznał, że nie są to produkty lub usługi przeznaczone dla konsumentów jako takich, ponieważ nie są one w powszechnym, zwykłym i upowszechnionym użyciu oraz w zakresie, w jakim zgodnie z hiszpańskim prawem legitymacja procesowa stowarzyszeń konsumentów i użytkowników jest związana z obroną ich praw, gdy odnoszą się bezpośrednio do produktów lub usług powszechnego, zwykłego i ogólnego użytku lub konsumpcji.
- 12 W orzeczeniach tych Tribunal Supremo (sąd najwyższy) uzasadniał, że istnieją usługi finansowe, które ze względu na swój charakter i okoliczności – z uwagi na ich wysokie kwoty i spekulacyjny charakter – wykraczają poza zakres „usług powszechnego, zwykłego i ogólnego użytku”. Nie oznacza to, że zainteresowani inwestorzy indywidualni nie mogą samodzielnie występować na drogę sądową w celu obrony swoich praw, a jedynie, że nie jest uzasadnione, aby dokonywali tego to za pośrednictwem stowarzyszenia konsumentów w celu uniknięcia opłat sądowych niezbędnych do wniesienia skarg i ryzyka wynikającego z możliwości obciążenia ich kosztami w postępowaniach instancyjnych i w postępowaniu kasacyjnym.
- 13 Celem jest uniknięcie nieuczciwego lub niewłaściwego wykorzystywania tej szczególnej legitymacji procesowej stowarzyszeń konsumentów w sporach, w których status konsumenta jest osłabiony, biorąc pod uwagę cechy sporu i kwotę sporu, w celu skorzystania z prawa do pomocy prawnej, które ustawa przyznaje tym stowarzyszeniom, gdy prowadzą one spór w obronie interesów swoich członków.
- 14 Tribunal Supremo (sąd najwyższy) nie ma wiedzy, aby Trybunał Sprawiedliwości wyraźnie orzekł w sprawie uprawnień sądów krajowych do oceny legitymacji procesowej stowarzyszeń konsumentów i użytkowników do korzystania z praw opartych na przepisach MiFID I.
- 15 Wreszcie, Tribunal Supremo (sąd najwyższy) nigdy nie odmówił statusu konsumenta inwestorom poszukującym zysku, którzy działają w sferze wykraczającej poza działalność gospodarczą lub zawodową, nawet jeśli ich

inwestycje były złożone lub o wysokiej wartości, a jedynie zakwestionował legitymację procesową takiego stowarzyszenia w niektórych konkretnych przypadkach, w których uznał, że ze względu na ich okoliczności mogło dojść do oszustwa procesowego polegającego na uniknięciu opłat sądowych i konsekwencji obciążenia kosztami ze względu na prowadzenie sprawy nie osobiście, lecz za pośrednictwem stowarzyszenia konsumentów, ze szkodą zarówno dla strony przeciwnej, jak i dla Skarbu Państwa.

- 16 Należy zatem zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości z pytaniem, czy w pewnych okolicznościach, nawet jeśli wielkość inwestycji lub jej złożoność nie pozbawiają inwestora statusu konsumenta, legitymacja procesowa stowarzyszenia konsumentów do reprezentowania go może zostać ograniczona w przypadku stwierdzenia, że istnieje ryzyko oszustwa procesowego polegającego na uniknięciu opłat sądowych i konsekwencji obciążenia go kosztami ze względu na prowadzenie sporu nie osobiście, ale za pośrednictwem stowarzyszenia konsumentów.